

Kemmarin mökki – niin kaukana, mutta silti lähellä

Kun viimeksi palasimme vanhempieni mökiltä kohti Sveitsiä, 10-vuotias poikamme puhkui innosta muistellen kaikkea kokemaansa. Olemme urbaaneja nomadeja. Minä äiti olen suomalainen, pojan isä on Intiasta ja asumme Sveitsissä. Pojalla on useita kieliä elämänsä eväspaketissa; suomi on hieman hakusessa. Kemijärven yötön yö oli tehnyt häneen järjestyttävän vaikutuksen. – Sinusta taisi tulla lapinhullu, totesin lapselle. – Mitä se tarkoittaa? Onko siihen lääkettä? kysyy lapsi silmät pyöreinä. – Siitä paranee vain palaamalla Kemijärvelle uudestaan, vastaan.

On juhannusviikon torstai Sveitsin Zugissa kesällä 2016. Lämpöasteita ulkona on +32. Olen sulkenut kaikki säleverhot ja hakenut tuulettimet varastosta. Ei tulisi pieneen mieleenkään mennä ulos polttamaan talvikalpea nahkansa. Lisäksi mitä vanhemmaksi tulen, sitä huonommin kestan hellettä. Viileämpi Suomen kesä on minun kesäni. Sääskistä viis! Mökkipaikkakunnallamme Kemmarissa näkyy juuri nyt olevan +19 astetta. Kemmari on perheemme lempinimi Kemijärvelle; paikalliset puhuvat Kempasta.

Seuraan haikeana naamakirjan kautta Suomessa asuvien sukulaisten ja ystävieni mökillelähtöpuuhia. Kohta ovat motarit tukossa. Verkkoehdissä on jokavuotiset vakiojutut, lööpit ja vinkit juhannukseen valmistautuvalle kansalle. On juhannushäitä, -taikoja ja -neitoja. Lomafiilistelyä, paljasta pintaa, ruoka- ja juomavinkkejä sekä liikennevaroituksia.

Huokaus - pääsispä mökkisaunaan...

Nieleskelen kuunnellessani Finlandiaa täällä vieraalla maalla. Saahan sitä muulloinkin kuunnella kuin vain itsenäisyyspäivänä, eikö vain? Saunassa olen käynyt viimeksi helmikuussa Suomessa. Eihän nämä täällä Keski-Euroopassa saunan päälle mitään ymmärrä. Kun kävimme jokin aika sitten Wienissä, huomasin ilokseni hotellin alakerrassa kyltin SAUNA. Sinnepä singahdin sirkkana, mutta myivät eioota, koska kyseessä oli höyryävä ´Herrensauna´, joka oli tarkoitettu vain miehille, jotka tykkäävät toisistaan. No, minun saunani lämpiää puilla; paras sauna on Kemmarissa mökillä.

Kahden pariskunnan unelma

Vuosina 1976-77 rakennettu kelohonkamökkimme Isonkylän Ruuhiperällä on kimppamökki: keskellä sauna ja molemmin puolin pienet huushollit. Vanhempani omistavat toisen puolikkaan; äitini Enne on alkujaan kemijärveläinen. Äiti lähti helppoheikki Erkki Oleniuksen matkaan Tampereelle, jossa me sitten asuimme lapsuutemme. Toinen puolisko kuuluu äitini siskolle Ellille, joka asuu Kemmarissa, sekä hänen edesmenneelle miehelleen Raimolle. Lapinhulluus iski isäänikin. Mökille piti aina juhannuksena päästä, vaikka luntakin siellä joskus kesäkuussakin satoi.

Kun aika vanhemmistamme joskus jättää, mökillä onkin sitten omistajia monessa polvessa. Pitäisikö laittaa lihoiksi, koska ennemmin tai myöhemmin saattaa tulla ongelma, kuka sitä hoitaa ja remontoi? Tai voisihan sitä alkaa markkinoida vaikka sveitsiläisille. Hehän mökkeilevät vuoristossa, josta voi korkeintaan katsella vettä matkan päästä. Olen aina ihmetellyt, millä ihmeellä ne kiipeävät ja kantavat sapsukansa sinne tänne ripotetuille mökeilleen. Ei sinne ylös ainakaan autoilla perille pääse. Ja ilmakin on siellä niin ohutta, että kuka sitä viitsii hengittää?... Tosin siihen kuulemma tottuu.

Ookko nä Lahtelan tyttäriä?

Näin minulta kysyttiin usein Isollakylällä, kun olin lapsi. Kai meissä sukunäköä sitten on, kun emme enää aikuisina itsekään erota vanhoista valokuvista minua serkustani Marrasta. Ennen mökin rakentamista vietimme kesät Ellin ja Raimon talossa Lahtelanperällä. Se oli minulle ja veljilleni ikäänkuin mummola, meillä kun ei ollut äidin puolelta isovanhempia. Ukkinen Johan Erkki Matinpoika Lahtela oli kuollut juhannuspäivänä v. 1934 äidin ollessa vasta 3 kk ikäinen. Ukki kuoli Aallotar-laivassa matkalla Kemijärven sairaalaan perheen silloisesta kodista Räisälästä. Oli loukannut päänsä latoa rakentaessaan. Ukki oli ahkera työmies ja mielikuvitustakin riitti. Ilahduttaakseen lapsiaan hän ripusti kattilankansia kuuseen, kun joulukoristeita ei 30-luvulla ollut. Mummi Elisabet nukkui pois v. 1943 keuhkotuberkuloosiin äidin ollessa 9-vuotias.

7-lapsinen porukka jäi näin orvoksi Lapin sotien armoille. Lakanat niskassa juoksivat kauhuissaan hankeen pommitusten koittaessa. Setä Matti Oskari Lahtela määrättiin heidän huoltajakseen, kunnes hän sitten siirtyi täysipäiväisesti politiikan pariin. Hänet korvasi setä Jaakko ja edelleen eno Aukusti. Jatkosodan aikana evakkoon Pohjanmaalle mukaan lähtenyt Aukusti karjui: - Tet että laita lapsia asumaan navettaan! Soon saatanan tosi se! Evakosta palatessa herrojen sotaratsuna ollut Pyrstötähti-niminen hevonen laukkasi innoissaan kotia kohti, mutta hyytyi ennen maalia saatuaan lannehalvauksen Isonkylän tienhaarassa. Lahtelanperällä odotti poltettu talo. Lehmät ammuivat taivasta myöten löydettyään navetan palamatta jääneet portaat. Sotakorvauksilla lapsille rakennettiin uusi talo samalla paikalle. Sitä odotellessa asuivat aitassa ilman juoksevaa vettä, sähkövaloa ja kunnollista lämmitystä.

Kemijärvi tekee katoamistempun

Takaisin mökille. Mökkitonttimme ympäristö on vanhaa kangasmaastoa, jossa oli piskuinen joenuoma. Kun Kemijärveä ruvettiin säännöstelemään, vesi nousi niin paljon, että näkyviin jääneestä kumpareesta muodostui saari. Kumpareen huipulle nousi mökkimme. Saarelle vie rakennettu pieni tie: sateisen kauden jälkeen saa joskus jännätä, jääkö auto mahastaan kiinni vettyneeseen hiekkaan. Aina syksyllä vesi

vetäytyy saaren ympäriltä kokonaan pois - vähän niinkuin Mont Saint-Michelin ympärillä jylläävä Atlanti päivittäin Ranskan Normandiassa. Silloin on hyvä sauma etsiä järveen kesällä veneestä tipahtaneita aarteita. Järveen vuosia sitten huuhtomaani riipusta en kyllä ole koskaan löytänyt. Ehkä kala luuli sitä vieheeksi ja nielaisi sen. Maailman valtamerissä kalaressukat syövät vahingossa muovia, mutta Lapissa kultaa!

Vain Kemijärvi juttelee minulle

Sen tummanpuhuva, hieman ruosteeseen vivahtava, pehmeä vesi. Voisin minä nytkin mennä uimaan tuohon Zugin järveen, mutta kun en minä osaa siinä uida! Rantaan on sen verran kova ryysis, että jengi makaa biitsillä varpaat toistensa suussa. Ympärillä kuuluu lukemattomia kieliä. Joka kolmas Zugissa asuva on ulkomaanelävä. Paikallinen saksan murre on minulle käsittämätöntä "siansaksaa". Ole nyt siinä sitten kuin kotonasi!

Murkkuna en mökkielämästä perustanut toisin kuin veljeni Petteri ja Anssi, jotka ovat Kempassa käyneet koko elämänsä ajan, etenkin kesäisin. Kutsuin rantaamme mutalammikoksi. Mökkirantamme pohjassa on kantoja, juuria ja nouseehan sieltä mutaakin, joten jalollani en ilkeä pohjaa kosketa. Nykyään siellä on pääosin serkkupoikien rakentama hieno laituri. Mökkielämää aloin arvostaa vasta aikuisena, kun sinne niin harvoin ehtii ja pääsee. Kemmarissa kun pitäisi saada viipyä pitempään.

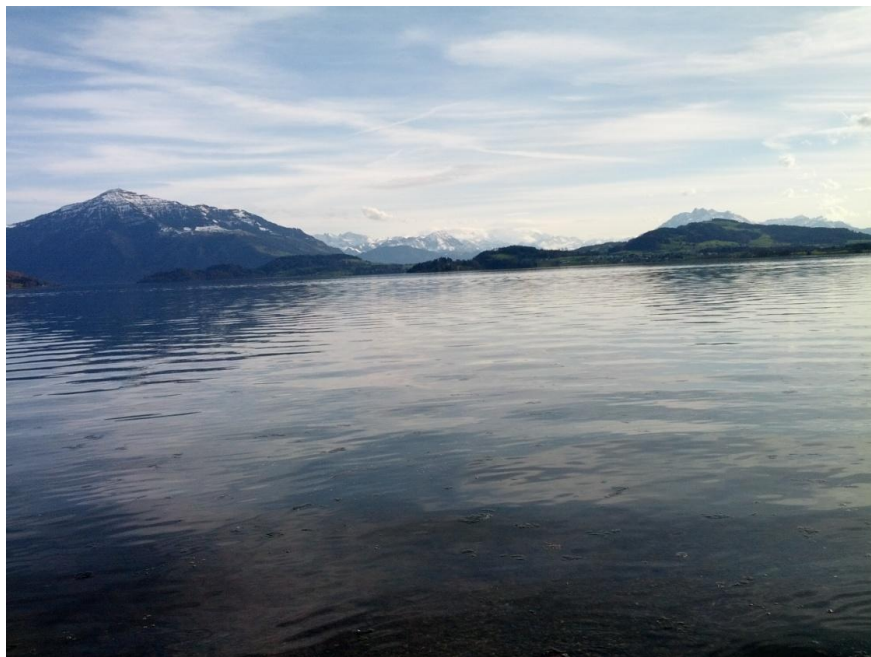
Kävin lapsena usein uimassa myös Kalkonniemessä. Muistan, että ranta oli äkkisyvä ja vesi oli aina kylmää. Penikkanahan sitä mentiin kuitenkin veteen asteista välittämättä. Viimeksi, kun kävin siellä fiilistelemässä, näin varoituksen romahtavasta rantapenkereestä.

Leikimme juhannusta!

Huomenna aattona ajelen Sinikan luo Hauseniin. Sinikka lähti Kemmarista vuonna 1983. Hän oli juuri valmistunut anestesiahoitajaksi, joista oli huutava pula Sveitsissä. Sairaanhoidon ammattilaisia taisi tuolloin lähteä sinne sankoin joukoin, koska Lapissa

heille vastaavasti ei ollut töitä. Itse asuin Sveitsissä vajaat viisi vuotta. Turhaan ei sanota, että maailma on pieni. Olimme tutustuneet itsenäisyyspäivän 2015 alla sattumalta Suomi pop-up –tapahtumassa Zugissa, jossa oli tarjolla designia ja joululeivonnaisia. – Kyllä lappilainen lappilaisen haistaa, nauroi Sinikka. Sinikan äiti Anneli ja tätini Elli olivat aikanaan olleet samalla luokalla Isonkylän kansakoulussa.

Grillaamme Bratwurstia Rösti-perunoiden kera. Jälkiruoaksi jäätelöä ja mauttomia pensasmustikoita. Katsomme videolta pari jaksoa Taivaan tulia. Vänä välitti mahtavaa sanomaa Kemijärvestä muulle Suomelle elämäntäyteisellä draamasarjallaan. Laitamme terassin pöydälle Suomen lipun ja kohotamme maljan pian 100-vuotiaalle, rakkaalle isänmaallemme. Kemijärven juhannus on väkevänä läsnä, vaikka olemme täällä kaukana. *Oma maa mansikka* on niin totta. Katsokaa nyt tätäkin maisemaa: Ei oikeasti mistään kotoisin!

Zuger See eli Zugin järvi, Zug-nimisessä kantonissa Sveitsissä. Syvä on sekin. Rantaviiva romahti vuonna 1887 ja talot molskahtivat vuoristojärven pohjaan kuin kivet. Ihmisiä hukkui ja satoja jäi kodittomiksi.

Epilogi

Teksti perustuu päiväkirjamerkintöihini. Siinä on lisäksi lapsuusmuistojani sekä äitini kertomaa Kemijärvestä. Faktojen tarkastuksessa minua auttoivat skarppi tätini Elli, 89, ja serkkuni Esko, 67.

Tätä nykyä asun Helsingissä. Sinikan kanssa meistä tuli ikuiset ystävät. Sinikka asuu yhä Sveitsissä, mutta Kemijärvi ei ole lähtenyt naisesta. Olemme reissanneet yhdessä Keski-Euroopassa sekä vierailleet toistemme luona talviaikaan Helsingissä ja Zürichissä, kesäisin meidän mökillä Isollakylällä ja Sinikan mökillä Ruopsassa.

Kemmari on myös osa minua, vaikka en ole ollut siellä koskaan kirjoilla. Kesällä 2020 etsin Räisälästä äitini ensimmäisen kotitalon perustuksia, mutta en löytänyt. En arvannut pyytää 96-vuotiasta Lauri-enoani oppaaksi, vaikka hänen muistinsa on yhä terävä kuin partaveitsi.

Pitkään mietimme, mihin haudata v. 2019 kuollut äitini Enne. Harkitsimme Kemijärven kirkkomaata, mutta päädyimme käytännön syistä Lamminpään hautausmaahan Tampereella. Puimme hänet Peräpohjolan kansallispukuun ja Lapin tossuihin. Kemijärveltä vuonna 1960 isän matkaan lähdettyään hän ikävöi sinne takaisin lähes 60 vuoden ajan.

Nimim. Allu